

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 20 Din
polletno 120 Din
celoletno 240 Din
za inozemstvo
mesečno 35 Din
polletno 210 Din
celoletno 420 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
polletno 240 Din
celoletno 480 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, nebrankirana
pisma se ne sprejemajo. Uredništvo
telefon št. 2030, upravnništvo št. 2328

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1. stop. peti vrsta
malih oglasov po 150
in 20. vrsti oglasov
nad 45 mm višine
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vsrčica po 10 Din
p. pr. večjem g.
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljka in
dneva po prazniku

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 v Celovcu
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Negativna preorientacija

Vedno jasnejši so znaki, da se hoče slovenska SDS zopet enkrat preorientirati. Vedno manj agresivna pisava »Jutra«, neuspeh ustanovitve napredne fronte v Sloveniji, razne javne in privatne izjave voditeljev slovenske SDS ter razni drugi, zlasti materialni argumenti, so napovedovali, da je slovenska SDS že dolgo le z eno nogo v KDK in da samo še čaka prilike, ko bo mogla z obema nogama vstopiti v novo kombinacijo in se zopet enkrat preorientirati.

Ze pa se po mnenju voditeljev slovenske SDS taka prilika tudi ponuja. G. Davidovič je baje nezadovoljen z delom vladne koalicije in njegovi intimni pristaši zatrjujejo, da to pot ne namerava odnehati, temveč da bo vzdržal boj do konca, pa magari da bi ga zapustili tudi vsi poslanci. Slovenska SDS se zato nadeja, da bo g. Davidovič v resnici prešel v opozicijo in tako ustvaril novo situacijo, ki bo tudi slovenski SDS odprla mala vratca, skozi katere bi vendar enkrat zlezla v vladu. In da ta špekulacija res obstoji, dokazuje včerajšnji »Jutrova« uvodnik. Ni še dolgo od tega, ko je bilo »Jutro« še zelo hudo na g. Davidoviča in na njegovo neodločnost, včeraj pa je v »Jutru« ta jeza že čisto izginila in »Jutro« je zopet polno vere v g. Davidoviča. »Zato je daleko od nas, da bi tedanjno neodločnost g. Davidoviča danes krivili«, »zato ni slučaj, da se je g. Davidovič kot prvemu oglašila vest«, »g. Davidovič se je končno uprl, ko stoji država neposredno pred prepadom«, »mi zopet iskreno priznamo, da je Davidovičeva gesta iskrena«, »energična odločitev g. Davidoviča bi globoko odjeknila v dušah vseh dobro mislečih državljanov«, »pripravljenost g. Davidoviča trpeti za svojo odločitev bi morala tudi trdim skeptikom biti dokaz iskrene in dobre volje«. Tako piše enkrat »Jutro« o g. Davidoviču in da ne bo nobenega dvoma, izjavlja še »Jutro« na konec, da bo SDS pospeševala vsak korak, ki omogoči zopet redne parlamentarne razmere. Tudi to se ve, kaj naj te redne parlamentarne razmere pomenijo v jeziku »Jutra«, saj je bil pri nas parlament v »Jutrovih« očeh vedno ekspektiven in vsega spoštovanja vreden, če so bili gospodje od »Jutra« v vladi. Sedaj je tudi jasno, kaj je bila vsebina onih tajnih navodil za pristaše slovenske SDS, o katerih je govorilo »Jutro«.

Slovenska SDS se bo torej zopet enkrat preorientirala. Nas, ki smo iskreno za državo, le veselimo, če je tudi slovenska SDS našla pot izpod diktata Vlaške ulice. In zaradi tega bi z veseljem pozdravili novo orientacijo SDS, če ne bi bila ta tako brez vsake načelne vrednosti in zato vseskozi negativna.

Predvsem je jasno, da ne bo s to novo orientacijo slovenske SDS država nič pridobila. Naš notranje politični problem je zaostren, ker še ni sporazuma s Hrvati, ki jih danes v prvi vrsti zastopa HSS. Kaj nam koristi, če bi belgrajska vlada pridobila za sebe tudi vso slovensko SDS in tudi vso ostalo, če pa ne sledi primeru SDS tudi HSS. Natanko tako nerešen bi ostal naš notranji problem, kakor je danes, ko je vsa SDS s HSS.

Zlasti pa je nova preorientacija slovenske SDS negativna, ker nihče na svetu ne ve, kakšno je prav za prav stališče slovenske SDS v ustavnem in drugih vprašanjih. Tri leta je že SDS v opoziciji, vsak dan govore in govorijo njeni voditelji, toda še do danes ni nihče slišal niti besedice o njenem ustavnem programu. Vsa tri dolga leta ni delala SDS nič drugega, ko da se je borila proti klerikalcem, in sicer samo s starimi argumenti, ki so bili obrabljeni že v predvojnih časih. Zato je jasno, da tudi preorientacija SDS nima prave nobene načelne pomena, temveč bo samo posledica onih strankarskih špekulacij, ki so glavni vzrok, da se je pri nas tako bohotno razvil partizanstvo.

Je pa tudi skrajni čas, da se vendar enkrat že neha to vedno preorientiranje in pregrupiranje političnih strank. Danes z radikali za centralizem, danes z Davidovičem, jutri proti Davidoviču in nato zopet z Davidovičem, ali naj bo to politika? Ali naj bo dovoljeno menjavati politična načela in sisteme kakor smejajo? Ali naj taka navlična politika koristi konsolidaciji države? Na vse zadnje mora tudi pri nas zavladati evropski običaj, da so politiki, ki se skušajo rešiti iz zadrege le z večnimi preorientacijami, nemogoči, ker drugače mora narod izgubiti vsako vero v resnost političnega življenja.

Naj se slovenska SDS preorientira v smislu Davidovičeve politike ali ne, naj ostane ali izstopi iz KDK, vedno ostane njena preorientacija brez cene, kurni nikdar nastala

Pred krizo vlade?

Davidovič zahteva demisijo Marinkoviča — Demisija vlade v četrtek? — Popoin sporazum med NRS, SLS in JMO — Pred vlado trojne koalicije?

Belgrad, 18. dec. (Tel. »Slov.«) Kakor hitro je minul dan proslave kraljevega rojstnega dne, so se politične strasti zopet razvzele. Zdi se, da je današnji dan dosegel nekaj višek vseh mogočih vladnih kombinacij in napovedi o vladni krizi. Zlasti je stopilo v ospredje dejstvo, da je nenadoma odpotoval predsednik radikalne stranke Aca Stanojevič, kakor tudi dejstvo, da radikalni glavni odbor ni tako spopolnjen, kakor to določajo statuti. Mnogi so odhod radikalnega prvaka in predsednika glavnega odbora komentirali na ta način, da Aca Stanojevič noče delati težav radikalni stranki, če bi morebiti nastala kriza.

Zelo značilno je stališče posameznih vladnih klubov. Dočim se zdi, da je med radikali, muslimani in poslanci Slov. ljudske stranke vse popolnoma mirno, je opaziti med demokrati veliko nervoznost, o kateri bi skoro rekli, da je dosegla danes svoj višek. Radi tega se je mnogo govorilo o povečanju napetosti med obema skupinama v demokrati stranki, kakor tudi o nesporazumu med demokrati in vlado.

Danes so se sestali v demokratskem klubu prvaki demokratske stranke iz Ljube Davidovič na čelu. Ze v dopoldanskih urah se je govorilo, da je zavzel Ljuba Davidovič povsem drugo taktiko, kakor je bila dosedaj običajna v demokratskem klubu. Intimni pristaši Ljube Davidoviča so danes širili po mestu vesti, da se hoče izogniti Ljuba Davidovič bojnemu glasovanju na zboru demokratskega kluba, ki se ima vršiti v soboto, in da zahteva, da mora Marinković odstopiti že pred soboto. Govori se, da bo Voja Marinković odstopil v četrtek ter na ta način povzročil odstop vse vlade.

Radi tega se je že danes mnogo govorilo o tem, da bo vlada že jutri podala ostavko. Toda jutri je baš praznik sv. Nikole in zelo mnogi odlični politiki slave svojo slavo. (Znano je namreč, da na noben dan ni med Srbi toliko slav, kakor baš na dan sv. Nikole.) Radi tega se sodi, da bo vlada podala ostavko v četrtek.

V zvezi s tem so demokrati tudi širili vesti po svojem časopisu, da je radikalni klub že vse pripravil za slučaj, da bodo demokrati izpadli iz vlade. Demokrati so časopisje poročali, da je danes prišlo do popolnega sporazuma med dr. Korošcem, dr. Spahom in Vukičevićem, in sicer v tem smislu, da se sedanje sodelovanje teh skupin nadaljuje in da bo ta trojna koalicija vršila dalje isti program, ki ga je doslej vršila četvorna koalicija. Radikali računajo s tem, da bodo demokrati izstopili iz vlade in da bodo nato radikali prišli na svoj račun.

Demokrati listi razpravljajo tudi o tem, kako bi se razdelili resori po odstopu demokratov iz vlade. Finančno ministrstvo naj bi po teh vesteh prevzel sedanjí predsednik fin. odbora dr. Stojadinović, prosveto pa Miša Trifunović. Jugoslovanski klub bi dobil še ministra za javna dela.

HPS za vladno politiko

Požega, 18. dec. (Tel. Slov.) Tu se je vršil shod zaupnikov Hrvatske pučke stranke za požeški okraj. Na sestanku so govorili dr. Juretič, šef kabineta ministra za socialno politiko, oblistni poslanec dr. Kuntarič in odvetnik dr. Radočaj. Na sestanku je bila sprejeta ta-le resolucija: Okrajni sestanek Hrvatske pučke stranke, na katerem je sodelovalo 80 delegatov iz požeškega okraja, izraža popolno zaupanje predsedniku stranke ministru Bariču in odobrava njegovo delo. Prav tako odobrava tudi delo predsednika vlade dr. Korošca, kateri gre za tem, da se uvede v državi red, zakonitost ter sporazum.

Poleg tega se je vršil tudi shod volivcev Hrvatske pučke stranke, ki je bil zelo dobro obiskan in ki je tudi izrazil zaupanje ministru Bariču in ministrskemu predsedniku dr. Korošču. Oba sestanka sta pokazala, da so ostale vrste Hrvatske pučke stranke čvrste in da vsak dan pristopa k stranki novi somišljeniki.

iz načelnega, temveč le iz strankarskega spekulativnega vzroka. Zato pa bo tudi nova preorientacija SDS samo negativna in zato ne bo nikomur v korist in niti slovenski SDS, ker bo samo znova potrdila, da je brez programa in brez načela.

Pripomniti pa moramo, da nekateri zmerni voditelji demokratov, med njimi zlasti Marinkovičeva skupina, še vedno trdijo, da dela demokratska stranka na to, da bi se še nadalje vzdržala četvorna koalicija. Ti politiki so danes širili povsem odkrito vesti, ki so jih baje dobili iz radikalnega kluba, in za katere jim prepuščamo seveda vso odgovornost, da bi se namreč po morebitnem izpadu demokratov iz vlade sestavila vlada trojne koalicije (Vukičević, Korošec, Spaho) in da bi ta vlada ne izglasovala samo proračuna, ampak izvedla tudi reformo volivnega zakona. Po tej reformi naj bi prišel do veljave sistem relativne večine po posameznih okrožjih. Če bi se volivni zakon tako reformiral, potem je nesporno, da bi dobili radikali v srbijanskih krajih ogromno večino, da bi Pribečević popolnoma propadel in da bi v Sloveniji dobila skoro vse mandate Slovenska ljudska stranka. Marinkovičeva skupina trdi, da bi to nikakor ne bilo v korist demokratom in da radi tega tudi ne morejo imeti nikake koristi od tega, da bi šli v opozicijo.

Marinkovičevi demokrati in tudi drugi voditelji demokratske stranke trdijo dalje, da delajo radikali očitno na to, da bi demokrati izpadli iz vlade; pri tem pa bi bila vsa javnost prepričana, da zadene krivda za vladno krizo edino demokrate in ljudstvo bi se zama vpraševalo, kaj je bil vzrok, da so demokratje prekinili s četvorno koalicijo.

Ker so take in slične vesti danes trdovratno krožile in večale politično nervoznost, se je Vaš dopisnik obrnil naravnost na voditelje posameznih vladnih skupin, da bi zvečel od njih, če imamo pričakovati še nadaljnji obstoj četvorne koalicije, oziroma, koliko so točne vesti, da je na pohodu koalicija radikalni-Korošec-muslimani. Vaš dopisnik je dobil od vseh voditeljev: od Vukičevića, dr. Korošca in dr. Spaha zagotovilo, da delajo sedanjí odgovorni politiki vztrajno na to, da ostane sedanja četvorna koalicija. Kajti četvorna koalicija je slej ko prej zmožna voditi državne posle, ki so ji bili naloženi ob sestavi vlade; radi tega pade vsa krivda za morebitno razbitje četvorne koalicije edino na demokrate.

Tudi »Narodna Politika« napoveduje krizo

Zagreb, 18. dec. (Tel. Slov.) Današnja »Narodna Politika« prinaša iz Belgrada vest z naslovom »Demisija kabineta?«. Pravi, da je vlada prišla radi nastopa ministrov Grola in Pere Marinkoviča v tak položaj, da je vsekakor treba prečistiti razmerje posameznih skupin v četvorici koaliciji. R. i. tega bo bržkone prišlo do demisije kabineta. »Narodna politika« sodi, da stojimo pred važnimi dogodki, da pa bo bodočo vlado bržkone sestavila tista skupina, ki bo prevzela odgovornost za to, da se pravočasno sprejme državni proračun. Vlada bi po mnenju »Narodne Politike« imela značaj volivne vlade. Sestavili bi jo radikali, Slovenska ljudska stranka in muslimani.

Delo zakonodajnega odbora

Belgrad, 18. dec. (Tel. »Slov.«) Odsek zakonodajnega odbora za kazenski zakonik stalno dela. Zastopnik Jugosl. kluba v tej sekciji je poslanec dr. Hodžar. Načrt novega kazenskega zakona je izdelan do konca. Toda mnogo določb iz splošnega dela kakor tudi iz posebnega dela novega kazenskega zakona je rezerviranih za ponovno razpravo v sekciji. Tako n. pr. se bo še sklepalo o vprašanju, kaj je s poroto, dalje o zlorabi duhovne oblasti (kancel-paragraf), o odpravi telesnega plodu itd.

Naslednja seja se bo vršila v četrtek. Razpravljalo se bo o rezerviranih členih kazenskega zakona.

Seja Jugoslovanskega muslimanskega kluba je sklicana za četrtek ob 11. uri.

Na kratko posvetovanje sta se sestala danes dr. Spaho in Ljuba Davidovič.

Danes ob 6 popoldne se je vršila končna seja komiteja za javna dela, da definitivno izvrši razpored javnih delavcev.

Podpirajte »Slov. Stražo«

Proračunska razprava v fin. odboru

Belgrad, 18. dec. (Tel. »Slov.«) Na današnji seji finančnega odbora je prvi govoril radikalni poslanec Radko Parežanin, ki je prosil finančni odbor in finančnega ministra, naj se takoj nakažejo krediti za javna dela v onih krajih, kjer se bodo dela vršila. Finančni minister dr. Subotić je izjavil, da je v ta namen pripravljenih 100 milijonov dinarjev, ki jih je dal na razpolago ministru za soc. politiko, na čigar predlog je bil sprejet zakon o javnih delih.

Nato je prešel finančni odbor na dnevni red: splošna razprava o proračunu. Zemljoradniški poslanec Vujičić je v daljšem govoru kritiziral proračun. Prosi vlado, naj dela na to, da bo narod začel štediti in da bo drž. proračun tudi manjši. Napada demokrate, češ da so vedno zahtevali zmanjšanje števila ministrstev, toda danes Ljuba Davidovič podpira vlado, ki ima staro število ministrstev. Dalje naglašuje potrebo, da dobi kmet cenejši kredit. Graja, da ministri intervenirajo za različna podjetja. Finančni minister dr. Subotić mu vpa-de v besedo: »Kateri ministri so to?« Poslanec Vujičić ne ve povedati nobenega živečega ministra, pač pa navaja nekaj takih, ki so že umrli. Minister dr. Subotić: »Ali želite, da bi tudi jaz umrl?« Poslanec Vujičić: »Bolje bi bilo to za državo.« (Splošna veselost.) Minister dr. Subotić: »Oni Bog, ki je tudi nad opozicijo, govori, da ne smeš želeči smrti svojemu bližnjemu.«

Po tem incidentu se je pritoževal poslanec Vujičić nad oduštvom belgrajskih krčmarjev, ki prodajajo liter vina po 20 Din. čeprav ga kupijo v Vršču po Din 1.85. Napada tudi kartel za proizvodnjo špirta in piva, češ da proizvajata slabe produkte po visoki ceni. Nato se je poslanec Vujičić spravil še nad ministrskega predsednika dr. Korošca, da si ta ni bil navzoč, češ: »Dovedli so avtonomista, da bo branil centralizem.« Medklie iz vrst radikalov in Slovenske ljudske stranke: »Dr. Korošec brani državo, ne pa centralizma.« Poslanec Vujičić je seveda zaključil svoj govor z izjavo, da bo glasoval proti proračunu.

Prijavljeni so še kot govorniki Sečerov, Kapetanović, Behnen, Radivojevič, Miloje Jovanović, Gjura Janković in Matejič. Naslednja seja se bo vršila v četrtek ob pol desetih. Pričakovati je, da bo načelna debata o proračunu ta teden končana.

Vlada in agrar

Belgrad, 18. dec. Vlada je nadaljevala debato o agraru. Debata še ni končana. Določilo se je le, da se likvidacija agrarnih odnosov izvrši bistveno po predlogu Stankoviča-Vesenjaka, to je direktnim potom med lastnikom in odkupnikom, in da se likvidacija izroči okrajnemu sodišču. Finančna likvidacija pa preide na finančno drž. upravo. Najtežje je vprašanje o višini odškodnine in o tem, kdo naj plača zemljo dobrovoljcem. Finančni minister doslej ni dal nobene konkretne izjave glede finančnega efekta likvidacije agrarnih odnosov. Seja se bo nadaljevala v četrtek ob 4 popoldne. Če se bodo skupine vladne večine do takrat sporazumele, se bo izpolnila želja demokratov, da je bilo to vprašanje rešeno ob času, ko so oni sodelovali v vladi četverne koalicije.

Uzun Mirkovič ustanavlja stranko bratstva

Belgrad, 18. dec. (Tel. Slov.) Danes je prišel z brzotlakom v Belgrad vpokojeni divizijski general Uzun-Mirkovič. Takoj na postaji ga je sprejelo mnogo prijateljev in časnikarjev. Na splošno začudenje je Uzun-Mirkovič takoj sprejel časnikarje in jim je dal obširno izjavo, v kateri najprej poudarja, da bo osnoval novo stranko, stranko bratstva, katere cilj je enakost, enakopravnost, pravičnost in pravica za vse in za vsakega. Kakor hitro bo slekel vojaško obleko, bo prišel s shodi. Prvi shod bo imel v Belgradu, drugega v Zagrebu, nato pa po vsej državi.

V nadaljnjem razgovoru s časnikarji je govoril Uzun-Mirkovič o svojih vtisih, ki jih je dobil med Hrvati. Rekel je, da se je prepričal o patriotičnosti hrvaškega kmeta in da mu je Zagreb enak ljub kot Belgrad. Ni proti nobeni stranki, razun proti republikancem in komunistom. Z voditelji KDK ni imel nobenih ofcielnih razgovorov, pač pa je prišel v stik z njih pristaši. Končno je izjavil, da hoče razširiti svojo stranko bratstva po vsej državi in da upa, da se mu bodo pridružili vsi pošteni patrioti, kajti »ura je dvanaest«.

Petrolej, Društvo narodov in vojna

Društvo narodov bo v kratkem slavilo desetletnico svojega obstanka. Ustanovljeno za to, da bi izpolnjevalo sveto misijo miru med vsemi narodi, si je že v razmeroma kratki dobi svojega delovanja pridobilo velike zasluge za človečanstvo in za mirno sožitje med državami. In ko se ves svet pripravlja, da naporem ženevske mednarodne organizacije da zaslužno priznanje, je prišlo v Južni Ameriki do neljubega incidenta. — Prišlo je do krvavega spora med dvema državama in ta spor preti postaviti Društvo narodov pred težko preizkušnjo njegove moralne veljave in moči.

Med Bolivijo in Paragvajem obstajajo spori, ki segajo daleč nazaj, segajo tja do osvobodilne vojne južnoameriških držav. Po končanih osvobodilnih bojih so bile med nastalimi državami potegnjene meje samo na zemljepisnih kartah. Ni pa bilo mogoče določiti meja na terenu. Neprehodna močvirja in pragozdi, katerih obseg večinoma ni bil niti dobro znan, se nahajajo na meji omenjenih držav. Zato sta bili določeni samo dve skrajni obmejni točki; na ostalem ozemlju pa se je meja menjavala iz dneva v dan. — Enkrat so obmejne straže te države prodrele na enem kraju par kilometrov od svojih postojank, drugi so zopet čete sosedne države storile isto. O kakem urejenem obmejnem prometu nikdar ni bilo govora. Praske in spopadi med posameznimi četami so bile stalno na dnevnem redu. Svet je v njih videl bolj zabavo dobrovoljcev. In tudi obe državi nikdar nista radi teh izgrediv menjavali diplomatskih not.

Ko pa je Bolivija po znani »salpeterski vojni«¹ z državo Čile izgubila pristop na morje, je pa obrnila svojo pozornost na ozemlje Gran Caco do St. Olimpo ob reki Paraguay. Aspiracije na to ozemlje naj bi Boliviji vsaj deloma nadomestile omenjeno izgubo. Na tem ozemlju je že pred dvema leti prišlo do večjih bojov. Obe državi pa sta si izbrali za razsodnika predsednika Argentine. Ta razsodnik pa radi »neznanih«² vzrokov dosedaj ni mogel izvršiti svoje naloge.

Pred kakim letom so se pojavile nenadoma vesti, da je to sporno ozemlje zelo bogato na petrolejskih virih. Bolivija je dobila kmalu nato velikanska posejila od raznih ameriških kapitalističnih skupin. Ta finančna podpora je bila tako velika, da je Bolivija prišla popolnoma pod vpliv Združenih držav. In je tako njena politična odvisnost samo še formelna. Zato je po splošni sodbi iskati po tledda najnovejšim konfliktom v borbi za petrolej. Kakor že tolikokrat v zgodovini, se zdi, da hočejo tudi v tem slučaju mogočni kapitalistični petrolejski trusti preizkusiti svojo moč na bojnem polju na račun krvavih žrtv lahkovernega ljudstva.

Sicer o kaki vojni v pravem smislu ne more biti niti govora. Bolivija ima približno 3 milijone, Paraguay pa 800.000 prebivalcev. In če bi obe državi mobilizirali vse, kar leze in gre, ne bi moglo priti do večjih spopadov. Kakor rečeno, so z ozirom na obmejno ozemlje mogoči mali spopadi med posameznimi malimi četami. Zato moramo ta spor presojati bolj z vidika moralnega efekta in spekulacij velekapitala.

Obe državi sta članici Društva narodov. Pakt Društva narodov, ki so ga vsi člani podpisali in ga toraj morajo tudi izvrševati, pa v svojem členu 11. jasno predvideva proceduro za mirno rešitev vseh sporov med posameznimi člani.

Takoj ob prvih vestih je Svet Društva narodov, ki je ravno zboroval v Luganu, po svojem predsedniku Briand ugovoril obe državi na te obveznosti. Odgovori niso bili zadovoljivi. Paraguay vali vso krivdo na Bolivijo, ta pa zahteva od Paragvaya zadovoljščino radi nekega malega incidenta. Svet je takoj pozval obe državi ponovno na mirno poravnavo, medtem pa se spopadi nadaljujejo.

Pojavila se je tudi domneva, da za celo zadevo stoji oficialna politika Združenih držav. Znano je, da Washington nerad gleda vedno bolj naraščajoči vpliv Društva narodov. To nerazpoloženje se je opazilo že doslej ob vsaki priložnosti. Zato je precej verjetnost, da je v zvezi s politiko ameriških petrolejskih velekapitalistov tudi oficialna washingtonska politika.

Ne glede na uspeh posredovalnih akcij tudi z drugih strani je zato ta konflikt Evropski znova dober nauk, koliko lahko pričakuje od strica Sama. Društvo narodov pa bo v vsakem slučaju vsaj pri evropskih državah pridobilo na veljavi in ugledu.

Lekcija za „Slov. Narod“

Pred dnevi je objavil »Sl. N.«³ senzacionalno vest o nameravani trialistični ureditvi države. To vest je »Hrvat«, glasilo KDK, »pozdravilo«⁴ tako-le: »Ne vemo, zakaj prinaša »Sl. N.« take informacije, a zlasti ne razumemo, zakaj se on takih načrtov, če bi obstojali, boji, kakor da bi z njimi bila Slovenija ogrožena (1). Na vse to pa bi hotel biti »Slov. N.« še nekatere glasilo KDK (1)«⁵

Torej niti pri KDK nečemo »Narodove«⁶ pomoči!

Sama senzacija vendarle ne pomaga.

Pred spravo med Vatikanom in Italijo?

Rim, 18. dec. (Tel. Slov.) Včerajšnje vesti o skorajšnji ureditvi rimskega vprašanja se vzdržujejo tudi danes. Vesti prihajajo od časnikarjev, dočim Vatikan molči. Vatikan je rekel svojo zadnjo besedo že pred več tedni, ko je zahteval gotov, četudi še tako majhen teritorij, ki pa bi tudi na zunaj jamčil pravo suverenost in neodvisnost. Italijanska vlada je takrat zahtevo kratko odbila. Od takrat pa so v Italiji nastale spremembe, ki so v zvezi z današnjimi govoricami posebnega pomena. Veliki fašistovski svet je namreč po ustavi danes povsem v stanju, priznati Vatikanu zahtevani najmanjši teritorij in s tem rešiti dolgotrajni problem, kar bi bilo tudi za fašizem velikega pomena. Po vesteh, ki krožijo, bi se Vatikanu prepustil predvsem ves kompleks vatikanskih postopij s cerkvijo sv. Petra

vred, kateri mu je bil dosedaj pripuščan samo v porabo. Zemljišče Vatikanu bi se pričelo na trgu sv. Petra in bi segalo preko sedanjega vatikanskega zidu do okoliških višin, katere je Vatikan itak pred daljšim časom kupil. V zemljišče bi spadali tudi predmetni kolodvor pri sv. Petru. Ta suvereni teritorij bi tvoril vatikansko državo, ki bi bila dosti velika, da bi se tam namestile vse vatikanske kongregacije, kakor tudi tuja posla-ništva. Gotovo je, da bi bilo Mussoliniju in njegovi vladi sami mogoče dati Vatikanu za ceno sprave take koncesije, katerih nobena druga vlada ne bi mogla izposlovati na parlamentarnih tleh. Vendar pa dosedaj ni mogoče dobiti nobene resnega potrdila teh vesti, ki zadevajo na drugi strani na veliko nezaupanje in neverjetnost. (Beležimo te vesti le kot kronisti. Op. ur.)

Mirna rešitev spora v Južni Ameriki

Uspeh intervencije Društva narodov. — Nasprotniki pristanejo na posredovanje.

Newyork, 18. dec. (Tel. »Slov.«) Sedaj je več upanja, da se bo spor med Bolivijo in Paragvajem rešil mirno. Južnoameriški diplomati pričakujejo, da bo Bolivija v 48 urah sprejela posredovanje panameriške konference, katero je Paragvaj že sprejel, s čimer bi se vojna nevarnost lahko smatrala za odstranjeno. Bolivijška vlada je tudi že dala svojim četam povelje, da ustavijo sovražnosti, da ne napadajo dalje in da se nasprotnim napadom po možnosti izogibljajo. Tudi razpoloženje v La Pazu je postalo treznejše. Preokret v razpoloženju v Boliviji se pripisuje odločni intervenciji Argentine, Čila, Brazilije in Peruja, ki so izjavile, da bodo v vojni ostale nevtralne in nad vojnojočima nasprotnikoma proglasile gospodarsko blokado. V Asuncionu se je prijavilo 50.000 prostovoljcev, od katerih je

bilo sprejetih 30.000. Trije vojaški parniki so še ponoči odpluli v sporno ozemlje.

Pariz, 18. dec. (Tel. »Slov.«) Zunanji minister Bolivije je danes brzojavno obvestil Brianda kot predsednika Sveta Društva narodov, da je bilo bolivijskim četam dano povelje, da takoj ustavijo sovražnosti. Tu se pričakuje, da se bosta bolivijska in paragvajška vlada zedinili na ameriško posredovanje, tako da bo odpadla potreba sklicanja izredne seje Sveta Društva narodov.

Newyork, 18. dec. (Tel. Slov.) Bolivijski poslanik v Washingtonu je pozno ponoči izročil predsedniku panameriške konference, državnemu tajniku Kellogu noto, v kateri bolivijska vlada tudi pristaja na posredovalno ponudbo konference. Bolivija zahteva, da se preišče, kje je prvotni vzrok nastalega konflikta.

Revolucija v Afganistanu

London, 18. dec. (Tel. Slov.) Po vesteh, ki so prišle opoldne iz Afganistana, se nahajata kralj in kraljica v največjih stiskah, ker se je največji del vojske izjavil proti kralju. Vojska izteva, da se odsvolijo vsi evropski vojaški instruktorji in da se evropeiziranje dežele vrši bolj počasi. Angleško poslanništvo nima nobene zveze z zunanjim svetom. Zadnje vesti poročajo, da je 20 uglednih mohamedanskih svečnikov izdalo na prebivalstvo oklic, da naj se pokorijo oblastvom. Kraljevi pristaji so obkoljeni in jih oblegajo v neki trdnjavi. Bati se je, da bodo gorska plemena, ki nimajo nobenih direktiv, začela sveto vojno proti inozemcem kot povzročiteljem modernizacije države. Angleži nameravajo svoje rojake z letali odpraviti v Indijo.

Neuspeh italijanske zunanje politike

Angora, 18. dec. (Tel. Slov.) Danes je italijanski državni podtajnik Grandi prisel v Angoro za dva dni. Kemalistični list »Milliet«⁷ demantira vesti, da bi bilo potovanje Grandija v zvezi s turško-grškimi pogajanjmi. Grandi skuša dognati, v koliko bi prišla Turčija v poštev kot faktor italijanske politike na vzhodnem Sredozemskem morju in na Balkanu. Turčija pa tudi še nadalje odklanja udeležbo v agresivnem grupiranju držav in želi miren sporazum vseh balkanskih držav brez vmešavanja kake velesile. Italiji lahko zadostuje gotovost, da Turčija nikakor ne bo posegla v kak konflikt tretjih držav.

Drobne vesti

Za revizijo mirovnih pogodb. Pariški pacifistični list »Evolution«⁸ je objavil oklic, katerega je podpisalo 134 vodilnih osebnosti literature in duševnih delavcev, med njimi več odlikovancev z Nobelovo nagrado, in ki zahteva revizijo mirovnih pogodb.

Bolezen angleškega kralja se polagoma, vendar pa stalno boljša.

Briand se je vrnil v Pariz in je včeraj že poročal v seji vlade o svojih razgovorih v Luganu.

Veliki knez Nikolaj Nikolajevič je izjavil, da se ne misli odreči pravicam na ruski prestol.

Demisioniral je italijanski kotonijalni minister Federzoni in sedaj je prevzel še njegov resor Mussolini sam, za svojega podtajnika je pa imenoval generala Bona.

Maršala Cadorno, poveljnika italijanske armade v prvih treh letih vojne je zadela kap. Sirojo se že govoriče o njegovi smrti.

Grško-bolgarsko prijateljstvo. Atenski parlament je včeraj odobril grško-bolgarski dogovor o izmenjavi prebivalstva, ki omogoča pričetek prijateljskih odnosov. Pač je pa Venizelos nasproten odgovoditi plačila Bolgarske vojne odškodnine.

Madjarska propaganda. Poštno ravništvo je naročilo vsem poštnim uradom na Svaškem, da zasledujejo propagando madjarskih radio-postaj, da preprečijo vsako zlorabo.

Šrobarjevi spomini. Kakor poroča »Slovake«, smatra češka agrarna stranka izid Šrobarjevih spominov iz prevarata, v katerih zelo komplicirano ministra dr. Hodžo, za prelom strankarske discipline. List zahteva, da se Šrobarju odvzame mandat in da se izključi iz stranke.

Velik mráz na Poljskem. V severni in vzhodni Poljski je temperatura padla na 20 stopinj pod ničlo. Dolnji tok Vise je zamrznjen, tako da so morali ladjski promet ustaviti.

Srednje šole in prejemki profesorjev

III.

Naj se sedaj zopet ozrem nekoliko na izvajanje g. sodnika dr. Jeliča Le-ta trdi, da se je baš radi teh razmer začelo govoriti o krizi srednje šole, o tem, da prihajajo otroci iz šole ne dovolj izobraženi, strokovno nepravilno, nevezgjeni itd. Ako bi vprašali, kdo je kriv, tedaj bi dobili enostaven odgovor: mi vsi, družba, država, ker nismo dali srednji šoli dovolj možnosti, da do kraja izpolni dolžnost, predvsem pa ker nismo dovoljno oskrbeli profesorjev v materialnem pogledu. Kako je zadel g. sodnik tukaj stvar, o tem naj razsoja javnost po resničnosti razmer v naših krajih. Videti je, da je opazovalo te razmere v Belgradu jako bistro oko. Na čast slovenskim profesorjem pa moramo poudariti, da se ti v obče držijo z velikim samozatajevanjem na primerni višini in vršijo svoje dolžnosti z idealnostjo, ki ji ni primere. Vendar pa morda kdo tudi omahuje, in to baš radi te žalostne materialne mizerije.

Kot stvaren podatek navaja g. sodnik plačo, ki jo prejema suplent v Belgradu. Ta znaša mesečno ne več in ne manj nego 1430 Din! Ako se ta vsota razporedi na njegove najosnovnejše potrebe, tedaj se ta »plača«⁹ razgubi tako-le: 700 Din za hrano brez zajutka, 700 Din pa za stanovanje, a za kurjavo, zajutku, perilo in ostane potrebe ostane 40 Din. — Ako apliciramo tako plačo na naše razmere, tedaj vidimo, da je pri nas edino stanovanje za 200—300 Din cenejše. Vzlic temu pa mora suplent pri nas živeti, zato pa živi tudi bolj »od božje besede«. Pri tej priliki naj omenim, da prejema uradnik mesnega magistrata v Ljubljani, in sicer kot začetnik samo z maturo, to pa radi višjih draginskih doklad, precej višje prejemke. Kolikor vem, mu znaša plača po par mesecih prakse okoli 1700 Din. Približno toliko prejema tudi uradnik začetnik pri oblasnem odboru. In to je prav! Kajti potrebni so. Zanje kakor tudi za profesorja velja siar domače pravilo: »Prazna mošnja, cagov mož«¹⁰.

Končno povdarja g. dr. Jelič, da so doklade, ki so predvidene v zakonskem načrtu za srednje šole, kakršnega je sestavilo ministristvo prosvete, nezadostne, da bi dovolj oskrbele profesorja v gmočnem pogledu. Prav gotovo so nezadostne! Zato je zahteval letošnji profsorski kongres, ki se je vršil 11. nov. t. l. na Sušaku, da odpomore država profesorjem s tem, da uredi položajne plače po načinu kakor sodnikom in da jim plača posebne doklade. Te zahtevane doklade sicer ne bi dosegaše sodniških, kar se tiče višine, vendar pa so te zahteve za profesorje brezdvomno upravičene in jih tudi zahtevajo profesorji z vsem povdorkom. In pri vseh teh zahtevah bo ostala profsorska korporacija v primeri s sodniškim uradništvom gmočno manj ugodno, dasi to ni prav, če pomislimo na dejstvo, da gre vsa slovenska inteligenca skozi roke srednješolskih profesorjev, da je torej srednja šola v veljažen faktor v državi. Tudi srednješolski profesor mora biti v svojem delu neodvisen v vsakem oziru.

Naj se dokažemo ob tej priliki enega ugovora, ki se je čul menda iz Belgrada glede naših zahtevanih prejemkov! Velikemu številu nekvalificiranih srednješolskih učiteljev v južnih krajih naše države ne grede tako visoke plače. Tukaj bom navedel odgovor, ki ga je dal glede tega eden naših srednješolskih ravnateljev: »Plače srednješolskih učiteljev z univerzo, t. j. profesorjev, naj se uredi tako, kot jim pritiče kot akademsko izsolanim, za nekvalificirane pa naj se uredi primerno njih kvalifikaciji (studiju)! In prav je tako! Sicer pa pomislimo pri tem na dejstvo, da se je oglasilo letos za srednješolsko službo 207 suplentov s fakultetno izobrazbo! Na ta način se bo po našem mnenju izločilo nekvalificirano srednješolsko učiteljstvo, ki je zaposleno v južnih krajih, v 3. ali 4. letih popolnoma iz službe in tako bomo imeli na srednji šoli samo profesorje z univerzo.

Da se uredi to važno vprašanje materialnega stanja primerno profsorskemu poklicu, zato je treba raznih faktorjev. Ministristvu prosvete je podal tozadejne sklepe letošnji profsorski kongres, ministristvo samo pa mora zadostiti omenjenim potrebam v polni meri. Zelo važno nalogo pa ima tudi »Glavna uprava«, t. j. glavni odbor Prof. društva v Belgradu, namreč nalogo, da točno in odločno tolaži pri snovanju novega srednješolskega zakona nujne potrebe in zahteve profesorjev. Žal, da je storil za svoje člane premalo, kar je pri nas splošno mnenje. Saj se je zgodilo celo to, da niso bili ti naši tovariši iz Belgrada niti dobro informirani o pridobitvah sodnikov o zakonu, ki je bil pred nedavnim časom sprejet. To jim je na kongresu točno s številkami pojasnil in povedal na temelju zakona šole naš tovariš prof. Vrhovnik. Upamo pa, da bo novi odbor v Glavni upravi to popravil, kar je za grešil prejšnji.

Za sklep pa naj dodam še to, da je mnogo profesorjev, ki so marljivi kulturni delavci, in to idealni ter nesebični v vseh smereh in v vseh kulturnih društvih našega naroda, tako da jim bo ureditev plač, oziroma rešitev iz dosedanjega mizernega materialnega stanja neke vrste nagrada tudi za to delo.

Kakor iz naših izjav razvidno, se javnost že v neki meri (članek g. sodnika Jeliča) zanima za to vevležno zadevo, ker priznava, da je treba srednješolske profesorje gmočno oskrbeti tako, kakor jim pritiče po važnosti poklica, da ne bo več take revščine. Zanimati pa se mora še bolj. Predvsem pa naj upošteva to gospodje v Belgradu!

Dunaj: vremenska napoved: Jasno vreme, tal: megla, v gorah trajen mráz, po nizinah no dnevi nad ničlo.

Izpremembe v češki vladi

Praga, 18. dec. (Tel. Slov.) V poslanski zbornici je izjavil poslanec Franke, da narodni socialisti ne bodo vstopili v koalicio, češ, da bo meščanska koalicio razpadla sama od sebe. Stranka odklanja tudi uradniško vlado. Minister dr. Spina, voditelj nemške agrarne stranke in načelnik njenega kluba, poslanec Windirsch sta bila danes povabljeni k predsedniku Masaryku v Lano. Masaryk je namreč v svrhu rešitve »trajnejšopolitične krize«¹¹ začel razgovore z voditelji vseh strank. Jutri bosta prišla k Masaryku pravosodni minister Mayer-Harting in načelnik kluba nemških krščanskih socialistov dr. Hruschka.

Nemiri v praškem parlamentu

Praga, 18. dec. (»Tel. Slov.«) V češkoslavski poslanski zbornici so danes neprestano trajali komunistični izgrediv, ki so trajali tudi ves čas, ko je podajal svojo izjavo namestnik ministrskega predsednika msgr. Šramek, tako da skoro ni bilo mogoče razumeti njegovega govora. Izjava vlade poudarja, da ni mogoče ugotoviti nobene spremembe parlamentarne situacije, dokler obstoja današnja večinska konstelacija.

Obmejni promet z Avstrijo

Dunaj, 18. dec. (Tel. »Slov.«) V dunajskem narodnem svetu so koroški poslanci stavili na vlado vprašanje radi tranzitnega prometa na progi Zeltweg—Celovec, ki pri Dravogradu—Meži vodi po jugoslovanskem ozemlju. Zvezni kancelar je odgovoril, da po še veljavnem celovškem protokolu od 9. maja 1921 potniki na progi, ki vozi po jugoslovanskem ozemlju, ne smejo zapustiti vlaka, ne potrebujejo pa potnega lista niti vizuma, temveč samo tranzitni list kake občine ali politične oblasti. Avstrija se že od junija t. l. trudi diplomatskim putem za sporazum z jugoslovansko vlado, da bi se tudi tranzitni listi ne zahtevali več. Avstrijski poslanik v Belgradu je dobil ponovno nalog, da deluje na to, da se tej avstrijski želji čimprej ustreže.

Proračunski provizorij v Avstriji. Proračunski odbor je odobril enomesečni proračunski provizorij, ker do konca leta radi počasne razprave ne bo mogoče sprejeti rednega proračuna.

„Aida“

Snoči 18. t. m. je bila v operi predstava nanovo zasodene Verdijeve »Aide«, pri kateri je v vlogi Rasedomea gostoval g. M. Šimenc. Aida je pela ga Kufan-Kufeva (nemški), Amneris gospa Thierry-Kufanikova, Ramfisa g. Beletto, Amonasra g. Primožič. Opero je dirigiral g. Neffat.

Predstava je bila izborna, solistovski dobro zasodena. G. Šimenc se je razvil v res nadpovprečnega peveca, ki zasluži svoj veliki sloves. Glasovno zlahka obvlada zbor in orkester, čim višje poje, tem sočnejše mu prožni glas zveni in dramski zmaguje. Ga Kufneva je ustvarila sijajno Aido v vseh ožirih. Ga Thierryjeva in g. Beletto sta kot navadno storila svoje za uspeh predstave. Orkester je razumno vodil g. Neffat; režiji (Neffat) ni kaj reči, egipčanski balet 2. slike je bil ljubeč. Le kulise so ostale stare; žeteli bi bilo za Aido novih, učinkovitejših. Splošno prav dobra predstava.

Opera sedaj resnično dela, dela z elanom in za kvaliteto. Baš je absolutna slovenski teden (Boris Godunov z gostom g. Križajem, Dalibor, Prodana nevesta, Oedipus, iz komične opere, Zrinjski, Lepa Vida) in že pripravlja, kakor čitamo »Jonnyja«. Popolnoma prav se mi zdi, da je obstoj opere odvisen tudi od njene kvalitete in ne samo od drž. dotacije. Opera sedaj dela, ker mora. Mora dvigniti Ljubljano iz letargije, v katero so jo zavedli prejšnji eksperimentatorski režimi: edini izhod, kakor smo že stokrat trdili, je kvaliteta. V.